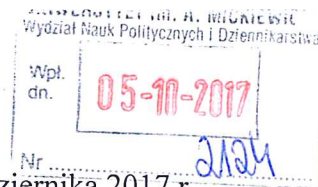

Prof. zw. dr hab. Stanisław Wójcik
Instytut Nauk Politycznych
i Spraw Międzynarodowych KUL

Lublin 4 października 2017 r.

Ocena
dorobku, osiągnięć naukowych, oraz osiągnięć w zakresie pracy dydaktycznej,
organizacyjnej i popularyzacji nauki
dr Iwetty Andruszkiewicz adiunkta w Zakładzie Polityki Ekonomicznej i Społecznej
Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Z satysfakcją przeczytałem monografię dr Iwetty Andruszkiewicz pt. Polityka równości. Polskie realia. Poznań 2017, ss. 189. Lektura ta ukazuje niewątpliwą umiejętność naukową wielodyscyplinarnego podejścia badawczego do przedmiotu tak bardzo złożonego w aspekcie natury jego materii społecznej, politycznej, prawnej, ekonomicznej socjologicznej, etycznej, uwarunkowań historycznych i terytorialnych. Oczekiwana skuteczność polityki społecznej państwa w aspekcie równości kobiet i mężczyzn w polskich realiach, której natura i usytuowanie są bardzo skomplikowane wymaga szczególnie światłego, dojrzałego i odpowiedzialnego podejścia tak konstruktora i sternika tego procesu, czyli parlamentu i rządu, jak i każdego obywatela, uczestnika życia społecznego. Przy czym ich wiedza i rozumienie problemów ma tu zasadnicze znaczenie. Do takiego ujmowania tej materii przekonuje nas p. dr I. Andruszkiewicz również w swoich wcześniejszych badaniach naukowych tak teoretycznych, jak i empirycznych.

Monografia dr Iwetty Andruszkiewicz stanowi nie tylko ukoronowanie Jej wcześniejszych prac. Prezentuje Ona nowe elementy w swych analizach. Stosuje krytyczną politologię w powiązaniu z polityką społeczną, ekonomią i liberalną perspektywą aksjologiczną, pozwalającą śledzić proces polityki równości społecznej (płci) w Polsce, a zarazem orientować się w jej początkowym małym, a obecnie coraz większym znaczeniu politycznym.

Autorka w swojej analizie oparła się na badaniach statystycznych, wykorzystwała również dane zaczerpnięte z Raportów z Badań Opinii Publicznej oraz CBOS. Dr I. Andruszkiewicz rzetelnie poddała je analizie. Uwzględniła także akty prawne, traktaty, wyroki sądów oraz wykorzystwała obszerną literaturę. Wszystko to świadczy bardzo dobrze o Jej warsztacie pracy.

Przedstawiony jest zatem problem: jakie są podstawy i perspektywy polityki równości w Polsce kobiet i mężczyzn poprzez naświetlenie aktywności zawodowej kobiet jako wyrazu partycypacji w przestrzeni publicznej.

1. Sferę polityki społecznej, jak należy sądzić w oparciu o cały przedstawiony dorobek naukowy Autorka traktuje jako funkcję interesów społecznych, politycznych, ekonomicznych i doktrynalnych oraz, co chciałbym podkreślić, i etycznych, wielu badaczy pomija etykę, a przecież ona ustawia całe życie kobiety. Jej umiejscowienie w państwie na ogół rozpatruje się pomiędzy dwoma skrajnymi koncepcjami: socjalistycznego centralnego planowania i liberalizmu. Każda z tych skrajnych koncepcji okazała się nieefektywna i po długim okresie skazana na delegitymizację. Model państwa centralnie zarządzanego, wsparty zasadą jednolitej własności państwowej, doprowadził do głębokiego kryzysu oraz załamania się autorytarnego systemu politycznego. Przyczyną zaś upadku liberalizmu, zwłaszcza w Europie Zachodniej, było osadzenie ustroju gospodarczego na mechanizmie samoregulacji gospodarki, pozbawiające państwo możliwości interwencji. Spowodowało to powstawanie monopolu, a one usztywniają samoczynny mechanizm osiągnięcia równowagi przez gospodarkę, a nadto powoduje, że życie społeczne staje się walką i łamie etykę. Konieczna staje się w tych warunkach interwencja państwa z jego funkcjami: efektywną, stabilizacyjną, redystrybucyjną, alokacyjną. Autorka zdaje sobie sprawę z tych trudności i dlatego dość zdecydowanie podkreśla rosnące znaczenie państwa, a mianowicie, że obowiązkiem współczesnego państwa demokratycznego jest zapewnienie bezpieczeństwa społecznego i ekonomicznego wszystkich jego mieszkańców, że za przeciwdziałanie wykluczeniom i marginalizacji społecznej odpowiadają podmioty rządowe i pozarządowe (Autorka nic nie pisze o samorządzie), ale także sami obywatele, przez działania prawne i organizacyjne. Dodać tu należy, że działanie tych podmiotów nie może być zbyt rozległe, aby np. nie zastępowało rodziny, no i swym działaniem nie tworzyło nowych problemów np. kolonizowało rodziny, odbierało dzieci itp. W tym kontekście słabo została zaakcentowana rola państwa, jaką przyznaje mu doktryna personalizmu społeczno-politycznego, a mianowicie, że powinno mieć ono charakter pomocniczy tak w stosunku do gospodarki, jak i analogicznie w stosunku do obywateli. Autorka wprawdzie zaznacza, że państwo powinno tworzyć warunki „odpowiedniej” infrastruktury materialnej i niematerialnej. Relacje państwo – gospodarka – społeczeństwo podlegają sukcesywnej ewolucji i nie ma większego znaczenia, na jakim etapie znajduje się budowa systemu gospodarczego i polityki społecznej w państwie, bo w każdej fazie rozwoju państwo powinno pełnić rolę pomocniczą. Dokłada się do tego wpływ globalizacji i zagrożeń z nią związanych. Chodzi tu o rosnącą polaryzację dochodów ludności, tworzące wielkie obszary biedy, patologii, wykluczeń, co z kolei osłabia procesy demokratyczne. Stąd zapewne Autorka domaga się od państwa bycia aktywnym gwarantem stabilności i proce-

sów rozwojowych. Także kryzysy ekonomiczne, transformacja i modernizacja kraju sprzyja tendencji do ograniczania władzy państwowej stwarzając niekorzystną sytuację, dodatkowo ze względu na nieukształtowaną jeszcze kulturę obywatelską. Kumuluje się w ten sposób określony potencjał kryzysowy, mający negatywny wpływ na sprostanie przez społeczeństwo aktualnym wyzwaniom cywilizacyjnym.

2. Autorka w swych rozważaniach (Rozdz. II) poddaje krytycznej analizie konstrukcję instytucjonalną i prawną polityki równości społecznej w PRL, jak i obecną w Polsce. Podzielim trafny pogląd Autorki na temat wadliwości, a może nawet inflacji przepisów prawa dotyczących równości kobiet i mężczyzn, dyskryminacji kobiet, sytuacji kobiet na rynku pracy i innych szczegółowych kwestii równouprawnienia. Z ustaleń Autorki wynika, że słaba znajomość przeregulowanego, niestabilnego i niespójnego prawa ogranicza jego skuteczność. Przy tym warto dodać, że i sprawność administracji ulega ograniczeniu, cierpi na tym praworządność i mnożą się rozmaite zagrożenia. W związku z tym ograniczeniom i spowolnieniom podlega proces równouprawnienia kobiet. Autorka powołuje dużą liczbę przepisów prawa, a przy tym słusznie zwraca uwagę, że szczególnie potrzebna jest mądra i racjonalna konstrukcja tych relacji, że muszą być one konsultowane, uzgadniane z równoczesnym poszanowaniem samodzielności podmiotów prawa.
3. W kolejnych rozdziałach (III, IV i V) znajdują się potrzebne ogólne uwagi oceniające, a następnie obszernie i szczegółowe wyniki badań socjologicznych i ekonomicznych (badania statystyczne, ankiety) na temat skali dyskryminacji kobiet w Polsce, jak i w odniesieniu do UE oraz szans ich awansu zawodowego i społecznego; poziomu płac; sytuacji na rynku pracy – bezrobocie i jego skutki. Uzyskane wyniki obrazują jakość życia kobiet i ich postrzeganie zasady równouprawnienia i dobrze wpisują się do dyskusji o kierunkach przełamywania stereotypów i uprzedzeń wobec aktywnych zawodowo kobiet (ich rosnące kompetencje zawodowe, wysokie poczucie odpowiedzialności, pracowitość) oraz o postulatach wobec pracodawców i ustawodawcy. Z Jej ustaleń wynika, że proces równościowy zaawansowany jest w Europie Zachodniej, a mniej w Polsce. Są więc jakby dwa nurty tej polityki. Dostrzega przy tym trudności na jakie ten proces natrafia na Zachodzie, a w Polsce pełne równouprawnienie dopiero nabiera tempa. Tej równości wymaga się by pokazać nierówności takie jak: dyskryminacja, segregacja, lobbing, nierówne zarobki zróżnicowany wiek emerytalny, ubóstwo kobiet.
4. Warte odnotowania są trafne konkluzje Autorki: wykazała Ona, iż zwiększenie udziału kobiet w przestrzeni publicznej i prywatnej przynosi wymierne korzyści dla jednostki, społeczeństwa i gospodarki; analizowana w pracy polityka równości płci w zakresie ak-

tywności zawodowej pokazała, że jest to proces złożony, że równość kobiet i mężczyzn należy postrzegać jako równość szans, a nie tylko jako zapis formalno-prawny; nadto, że równość jest istotnym instrumentem wspierania rozwoju społecznego, a także, że zasada równości swe aksjologiczne uzasadnienie znajduje w godności każdej osoby.

Uważam zatem, że monografia dr Iwetty Andruszkiewicz wnosi istotny wkład do polityki społecznej i myśli politycznej w następujących aspektach:

1. Przyczynia się do rozwoju politologii, polityki społecznej uniwersalizując ją w nurcie neoliberalizmu, a może dokładniej tzw. nowego keynesizmu, a nawet w jakimś stopniu także personalizmu społeczno-politycznego, co chroni ją przed redukcjonizmem.
2. Dąży do poznania prawdy, wnosi dużo do empiryzacji równouprawnienia kobiet, która dokonuje się poprzez prawo, ekonomię, socjologię i myśl polityczną.
3. W analizie tej wielką wagę ma ukierunkowanie równoważne w aspekcie osoby ludzkiej.
4. Warte podkreślenia są trafne konkluzje Autorki dotyczące sytuacji ideologicznej i zależności od systemu politycznego, podnosi podmiotowość kobiety, a to wiąże się z podkreśleniem wielkiej godności kobiety jako osoby.

Ocena dorobku naukowo-badawczego

Dorobek naukowy dr Iwetty Andruszkiewicz to monotematyczny cykl publikacji dotyczący aktywności zawodowej kobiet jako wyrazu partycypacji w przestrzeni publicznej. W pierwszych publikacjach po uzyskaniu stopnia doktora zajmowała się wyjaśnianiem charakteru, zasięgu i skutków zmian zachodzących na rynku pracy kobiet po 1989 r. Zamierzeniem cyklu publikacji było wykazanie kluczowej roli czynników ekonomicznych w procesie zmian zachodzących na rynku pracy kobiet. W kolejnym cyklu artykułów zwróciła uwagę na przejawy nierówności występujące w sferze zawodowej. Odnoszą się one do realizacji celów strategicznych równości płci: równej niezależności ekonomicznej kobiet i mężczyzn, godzenia życia zawodowego i prywatnego, eliminacji stereotypów płci.

Podstawę kolejnych badań stanowiła analiza materiałów źródłowych oraz literatury polskiej i anglojęzycznej dotyczące problematyki równości. Autorka wykorzystała tu przeprowadzone przez siebie wywiady i rozmowy z kobietami. W tych badaniach starała się określić historyczne podłoże aktywności kobiet oraz ewoluującą pozycję kobiet na rynku pracy jako czynniki wpływające na współczesne modele ról kobiecych i męskich. Omawia tu rów-

niez wartości i postawy warunkujące obecność kobiet na rynku pracy, zmieniające się uregulowania prawne – gwarancje równouprawnienia.

W kolejnych artykułach rozwinęła kwestię gwarancji równości kobiet i mężczyzn w świetle polskiego prawa oraz regulacji europejskich i regulacji zawartych w konwencjach i deklaracjach ONZ i MOP.

W ostatniej grupie publikacji swoją uwagę koncentrowała na określeniu głównych czynników wpływających na przebieg bezrobocia wśród kobiet, na skali i strukturze tego zjawiska. Poddała tu charakterystyce feminizację bezrobocia oraz opinie bezrobotnych o bezrobociu, a także wpływ gospodarki rynkowej na relacje dotyczące popytu i podaży pracy. Zwraca tu uwagę także analiza przyczyn dyskryminacji kobiet na rynku pracy oraz charakterystyka tego zjawiska w procesie zatrudnienia, awansowania i wynagradzania, a także zjawiska segregacji zawodowej w Polsce i ich konsekwencji jako ograniczania możliwości w sferze zatrudnienia. Autorka spodziewa się, że zjawisko globalizacji zwiększy elastyczność zatrudnienia i poziom płac.

Na te osiągnięcia składa się 15 pozycji naukowych w tym 8 redakcji monografii, w tym 3 w języku angielskim i 5 w języku polskim, 3 rozdziały w pracach zbiorowych, 3 recenzje, w tym 1 w czasopiśmie zagranicznym oraz artykuł publicystyczny propagujący aktywność zawodową kobiet.

Autorka reprezentuje tu stanowisko, że współczesne równouprawnienie kobiet i mężczyzn jest warunkiem istnienia kultury demokratycznej, że aktywność zawodowa i polityczna kobiet w XX i XXI wieku na charakter przełomowy. Kobiety na drodze do czynnego uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym wciąż pokonują liczne bariery kulturowe i ekonomiczne. Publikacje te, będące też częścią prac zbiorowych pod Jej współredakcją są, jak sądzę, efektem integracji i współpracy poznańskiego środowiska naukowego. Autorka prezentuje w nich przykłady kobiet aktywnych zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej, które wpisują się w dyskusję o roli współczesnej kobiety we wspomnianych obszarach. Ale problemem jest też, by np. nie doszło do wykluczenia macierzyństwa, stąd też rodzi się aborcja, to droga w tym kierunku. Czy nie jest temu winna obecna kultura demokratyczna, nowoczesna, która mówi m.in., że dziedzictwo to „obciach”, a nie tylko nowe zawody, jak np. pilot, żołnierz. W tej obecnie powstającej kulturze kwestia równości jest poszerzona, chodzi mi o tę równość psychiczną, że nie wolno podkreślać różnic płci, a gender chce właśnie zrównania. Ta nowa równość łamie etykę katolicką. Podzielam przekonanie Autorki, że macierzyństwo dzisiaj wymaga dużych poświęceń od kobiety. To wielka kwestia społeczna – problem kultury równości. Niewątpliwie Polska stoi przed zasadniczą reformą życia społecznego.

**Pozostałe obszary zainteresowań naukowych
i pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze oraz organizacyjne**

W ramach działalności dydaktycznej, jako pracownik Zakładu Polityki Ekonomicznej i Społecznej p. dr Iwetta Andruszkiewicz prowadzi wykłady, ćwiczenia, konwersatoria na studiach licencjackich, magisterskich i podyplomowych z następujących przedmiotów: politologia, stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe, zarządzanie państwem, praca socjalna, socjologia. W latach 2000-2016 prowadziła seminaria licencjackie i magisterskie, których rezultatem było przygotowanie pod Jej kierunkiem 100 prac licencjackich i 20 magisterskich. W 2014 roku Rada Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa powierzyła Jej funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim.

Autorka wykazuje dużą aktywność społeczno-organizacyjną w pracach Wydziału: była sekretarzem Społecznej Rady Programowej, która zajmuje się oceną realizowanych planów i programów studiów z punktu widzenia potrzeb rynku pracy, ukończyła seminarium z zakresu zagadnień reformy ustrojowej państwa zorganizowane przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Jej działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna została w efekcie doceniona przez Władze Uczelni. W 2005 r. uzyskała Nagrodę Rektora UAM, a w 2012 r. nagrodę dziekańską.

P. dr Iwetta Andruszkiewicz jest też członkiem PTNP oraz Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich. Warty podkreślenia jest udział Autorski w komitetach redakcyjnych, radach i konferencjach naukowych. Od 2013 r. pełni funkcję Thematic Editor w czasopiśmie międzynarodowym wydawanym przez Jej Wydział. Jest również członkiem Rady Programowej anglojęzycznego czasopisma ekonomicznego *Studies of Economic and Social Processes* wydawane w Środzie Wielkopolskiej oraz recenzentem w czasopiśmie z listy B – *Political Preferences*.

W latach 2002-2005, 2008-2009 oraz 2012-2013 pełniła funkcję egzaminatora i członka Wydziałowych Komisji Rekrutacyjnych na kierunku Politologia UAM, a wcześniej tę samą funkcję na kierunku Ekonomia Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Po doktoracie, w latach 2002-2005 pełniła również funkcję członka Rady Wydziału Nauk Społecznych UAM. W 2000 roku odbyła staż na Uniwersytecie Arystotelesa w Salonikach.

Dr Iwetta Andruszkiewicz organizuje i uczestniczy w wielu konferencjach krajowych i międzynarodowych. Zorganizowała 2 międzynarodowe konferencje naukowe, wspólnie ze

środowiskiem studenckim zaplanowała i zorganizowała konferencję wspólną studentów i młodych pracowników nauki pt. Ścieżki kariery. Kierunki i trendy. W ramach współpracy z Kołem Naukowym Studiów Genderowych i Kołem Naukowym Polityki Ekonomicznej i Społecznej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM zorganizowała dwie debaty dla pracowników i studentów: „Partycypacja kobiet w polityce” i „Kobieta Przedsiębiorcza”. Od 2015 r. koordynuje cykl 6 seminariów eksperckich poświęconych aktualnym problemom społeczno-politycznym w Europie, m.in. Bezrobocie wśród młodych – największe wyzwanie Parlamentu i Komisji Europejskiej; Imigranci i uchodźcy w Europie; Dlaczego ruchy antysystemowe zdobywają głosy wyborców.

Podsumowując, dr Iwetta Andruszkiewicz współorganizowała lub organizowała oraz uczestniczyła jako prelegent w 35 konferencjach naukowych.

Habilitantka kontynuuje i rozwija badania biorąc udział w realizacji kilku projektów badawczych (grantów) prowadzonych w ramach swojego Zakładu, takich jak:

1. międzynarodowy grant z udziałem instytucji partnerskich z Norwegii pt. The woman-friendly North-analysis and assessment of Professional and social gender equality in the Nordic countries.
2. Examining the prospective practical application of this experience.
3. Bez barier: upowszechnianie równości szans kobiet i mężczyzn w wieku 50+ na terenie Ziemi Pleszewskiej.
4. Komercjalizacja wyników badań naukowych drogą do sukcesu zawodowego kobiet – naukowców, finansowany ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
5. Z tego samego funduszu realizowała projekt: staże i szkolenia praktyczne pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych w przedsiębiorstwach. Wszystkie projekty zakończyła w oznaczonym terminie.

W rezultacie Habilitantka posiada poza pracą habilitacyjną znaczny, rzetelny, źródłowy oraz bardzo dobrze systematyzowany dorobek, przy tym wykazuje dalsze tendencje rozwojowe.

Popularyzacja nauki

Swoją wiedzę i doświadczenie zawodowe p. dr Iwetta Andruszkiewicz wykorzystuje także w sferze popularyzatorskiej. Uczestniczy w spotkaniach poświęconych zagadnieniom kobiet, organizując i przeprowadzając szkolenia dla radnych gminy Bobolice, uczestnicząc

w panelu eksperckim w ramach Regionalnego Kongresu Kobiet w Poznaniu (2012-2013 r.). Od 2014 r. współpracuje z Poznańskim Parkiem Naukowo-Technologicznym, uczestniczy w zajęciach realizowanych dla seniorów w ramach Uniwersytetu III Wiek w Kępnie oraz Pleszewie, jest także doradcą reprezentanta III Kadencji Rady Seniorów w Poznaniu w zakresie Organizacji Pozarządowych, Rad Osiedli, Klubów Seniora i Uniwersytetów III Wiek. W ramach popularyzacji nauki na swoim Wydziale współorganizuje spotkania z ekspertami, politykami, praktykami i studentami poświęcone aktualnym problemom społeczno-politycznym w Europie.

W najbliższych latach (2017-2018) zamierza kontynuować organizację paneli dyskusyjnych, uczestniczyć w cyklicznych konferencjach naukowych i kontynuować cykl spotkań seminaryjnych z udziałem naukowców, ekspertów oraz doktorantów i studentów z zagranicznymi ośrodkami naukowymi.

Praca wydobywa bardzo trafnie podstawowe treści tej polityki, jest twórcza, poprawna metodologicznie, daje materiał dla polityki państwowej, życia społecznego, waloryzuje poglądy, wnosi sugestie odpowiedniego prawodawstwa i działań zarówno dla sfer rządowych, jak i w stosunku do obywateli. Habilitantka potrafiła ściśle powiązać te zjawiska ze stanem kobiety jako *kobiety Polki* wnosząc istotny wkład do nauki o polityce i polityki społecznej. Biorąc pod uwagę przedstawioną monografię, dojrzałą, twórczą i poprawną metodologicznie, napisaną jasnym, logicznym językiem oraz dorobek naukowy, a także szeroką i żywą naukową działalność dydaktyczną i organizacyjną, uważam że dr Iwetta Andruszkiewicz osiągnęła samodzielność naukową, co stanowi pełną podstawę do dopuszczenia Jej bez żadnych zastrzeżeń do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.